

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 luty 2024 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XIV Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w Pile

w składzie następującym:

Przewodniczący: sędzia Jolanta Czajka-Bałon

Protokolant: st.prot. Kamila Sucharkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2024 r. w Pile

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. J. (1)**

przeciwko **(...) Bankowi (...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w W.**

o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że umowa kredytu mieszkaniowego N.-H. nr (...), zawarta 25 kwietnia 2008 r. między powódką A. J. (1) (uprzednio N.), a poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. ((...) Bank (...) SA), jest nieważna;

2. zasądza od pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej na rzecz powódki A. J. (1) kwotę 45 789,25 (czterdzieści pięć tysięcy siedemset osiemdziesiąt dziewięć złotych i 25/100) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 24 marca 2020 r. do dnia 5 grudnia 2023 r. oraz kwotę 26 472,65 (dwadzieścia sześć tysięcy czterysta siedemdziesiąt dwa i 65/100) CHF (franków szwajcarskich z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot :

a) 5 214,95 CHF od dnia 24 marca 2020 r. do dnia 5 grudnia 2023 r.,

b) 21 257,70 CHF od dnia 14 grudnia 2022 r. do dnia 5 grudnia 2023 r.;

za jednoczesną zapłatą przez powódkę na rzecz pozwanego 210 147,09 (dwieście dziesięć tysięcy sto czterdzieści siedem złotych i 09/100) zł;

3. W pozostałym zakresie powództwo oddała;

4. kosztami procesu obciąża pozwanego i z tego tytułu zasądza od niego na rzecz powódki jako zwrot kosztów procesu kwotę 12 653,44 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty.

Jolanta Czajka-Bałon

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 23 lutego 2024r.

Powódka A. J. (2) w pozie z dnia 24 lipca 2020 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) przeciwko pozwanemu (...) Bankowi (...) S.A. w W. wniosła o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 45.789,25 zł i 5.214, 96 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od w.w. kwoty od dnia 24n marca 2020r. do dnia zapłaty- z tytułu zwrotu wszystkich świadczeń otrzymanych od strony powodowej przez pozwanego i jego poprzednika prawnego (...) Bank (...) S.A. w okresie od dnia 11 sierpnia 2010r. do dnia 11 września 2014r. na podstawie umowy o kredyt nr (...), jako świadczeń nienależnych z uwagi na bezwzględną nieważność w.w. umowy w całości;

2. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego między stronami wynikającego z umowy o kredyt nr (...) zawartej w dniu 25 kwietnia 2008r. między stroną powodową, a poprzednikiem prawnym pozwanego ((...) Bank (...) S.A.);

3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu według norm przypinanych (w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 10.800 zł jako dwukrotności stawki minimalnej oraz opłat skarbowych od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł) – wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tych kwot od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądzającego te koszty do dnia zapłaty.

Ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd umowy zawartej przez strony za zgodną z prawem i mogącą dalej obowiązywać w kształcie pozbawionym zapisów abuzywnych, tj. w razie nieuwzględnienia żądań wskazanych wyżej, powódka wniosła o:

1. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty:

a) 64.518,77 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od w.w. kwoty od dnia 24 marca 2020r. do dnia zapłaty;

b) bądź ewentualnie 18.907.75 zł i 26.472,65 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od w.w. kwoty od dnia 26 czerwca do dnia zapłaty

z tytułu zwrotu świadczeń strony powodowej w części nienależnie pobranej przez pozwanego i jego poprzednika prawnego (...) Bank (...) S.A. w okresie od dnia 11 sierpnia 2010r. do dnia 10 stycznia 2020r. na podstawie abuzywnych postanowień umowy o kredyt nr (...) dotyczących zawartej w niej klauzuli waloryzacyjnej.

2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów procesu według norm przypinanych (w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 10.800 zł jako dwukrotności stawki minimalnej oraz opłat skarbowych od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł) – wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od tych kwot od dnia uprawomocnienia się orzeczenia zasądzającego te koszty do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu powódka podała , że ubiegała się o kredyt na cel konsumencki, wymagający finansowania w walucie PLN. Ostatecznie strona powodowa zawarła z pozwanym umowę o kredyt hipoteczny, na mocy którego miała uzyskać potrzebne środki w walucie PLN.

Powódka podniosła, że w opisanym wyżej stosunku prawnym występowała jako konsument, został jej przedstawiony do podpisu wzorec umowy stosowany wówczas powszechnie przez bank. Oferta kredytu przedstawiona została jedynie w świetle potencjalnych korzyści, związanych z niższą przewidywaną wysokością raty miesięcznej w stosunku do rat kredytów pozbawionych odniesienia do walut obcych. Pozwany zaniechał w toku prezentowania oferty przedstawienia jakichkolwiek symulacji obrazujących możliwe niekorzystne zmiany wysokości rat miesięcznych, w tym w szczególności nie przedstawił przeliczenia wysokości rat oraz należnego do spłaty kapitału kredytu w przypadku osiągnięcia przez kurs waluty obcej maksymalnych, notowanych historycznie poziomów.

Żadne z postanowień umowy, oprócz wysokości udzielonego kredytu w CHF nie podlegały indywidualnym negocjacom i uzgodnieniom. Nie mieli zatem żadnego wpływu na zapisy zawarte w umowie i załącznikach. Przed zawarciem umowy powódka nie została właściwie poinformowana o ryzyku związanym z kredytem denominowanym i jego wpływie na wysokość salda i kosztów kredytu, a wręcz pracownik banku zapewniał o stabilności CHF.

W dalszej części uzasadnienia powódka przytoczyła szeroką argumentację dla wykazania swojego interesu prawnego w żądaniu ustalenia, a nadto na poparcie zarzutów nieważności umowy kredytu z powodu sprzeczności z prawem i zasadami współżycia społecznego oraz abuzywności jej postanowień.

Powódka podniosła, że nieważnością dotknięta jest cała umowa kredytu. Powołała się na abuzywność postanowień umowy wskazując, że jej konsekwencją jest ich bezskuteczność względem niej, jednocześnie sprzeciwiła się zastępowaniu niedozwolonych postanowień umownych jakimikolwiek innymi przepisami. (k.3-25).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zwrotu opłaty skarbowej od złożonego pełnomocnictwa. W szerokiej argumentacji krytycznie odniósł się do stanowiska powódki co do nieważności umowy i abuzywności jej postanowień (k. 91-143).

Pismem z dnia 11 sierpnia 2022r. (data nadania w urzędzie pocztowym) powódka zmieniła swoje roszczenia w ten sposób, że wniosła o:

1. zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 45.789,25 zł oraz 26.472,65 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 marca 2020r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej w okresie od dnia 11 sierpnia 2020r. do dnia 10 stycznia 2020r. bez podstawy prawnej z uwagi na uznanie, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 25 kwietnia 2008r. jest nieważna;
2. ustalenie, że zawarta w dniu 25 kwietnia 2008r. umowa o kredyt hipoteczny nr (...) jest nieważna;
3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania, w tym kosztów postępowania według przedłożonego spisu kosztów, a w przypadku jego nieprzedłożenia w terminie- według norm przypisanych oraz kwoty 17 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej od pełnomocnictwa wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów procesu od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty (k. 350-256).

W odpowiedzi na modyfikację powództwa, pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz zwrotu opłaty skarbowej od złożonego pełnomocnictwa (k. 378-381).

Na rozprawie w dniu 5 grudnia 2023r. powódka została poinformowana, że umowa kredytu zawiera postanowienia niedozwolone, których konsekwencją jest jej nieważność, a następnie została pouczone, jakie to może nieść dla niej negatywne konsekwencje. Powódka sprzeciwiła się utrzymaniu klauzul abuzywnych i zaakceptowała konsekwencje nieważności umowy (k.348).

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 13 czerwca 2006r. powódka zaciągnęła kredyt hipoteczny w wysokości 125.000 zł w Banku (...) S.A. przeznaczony za zakup spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego.

/ dowody: oświadczenie dłużnika o kredycie zaciągniętym w innym Banku (k. 168), umowa z dnia 13 czerwca 200r. o kredyt hipoteczny zawarta z Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W. (k. 169-173)/

W 2008r. powódka postanowiła zaciągnąć kredyt konsolidacyjny, celem spłacenia kredytu hipotecznego w Banku (...) S.A. i wyremontowania mieszkania.

W tym okresie powódka była mężatką i nie miała dzieci. Powódka nosiła wówczas nazwisko męża tj. N.. Pomimo pozostawania w związku małżeńskim, powódka chciała zaciągnąć kredyt mieszkaniowy we własnym imieniu, a nie wspólnie z małżonkiem.

Powódka poszukując najlepszej oferty kredytowej korzystała z pomocy pośrednika. Pośrednik polecił powódce (...) Bank S.A.

Powódka udała się do pozwanego banku gdzie zaproponowano jej kredyt frankowy jako najlepszy bo z najniższą ratą miesięczną. Nie zaoferowano jej, w ogóle kredytu złotówkowego, a wręcz odwozono twierdząc, że się nie opłaca, bo jest droższy i powódki na niego nie stać. Nie przedstawiono powódce symulacji kredytu złotówkowego i we frankach. Poinformowano ją, że kredyt będzie udzielony w CHF i tak zapis będzie w umowie, a wypłata będzie w złotych ale nie podano według jakie kursu.

Poinformowano powódkę, że z tym kredytem związane jest ryzyko kursowe ale zapewniano, że frank jest stabilną walutą, a wahania kursu mogą być niewielkie.

Nie przedstawiono powódce żadnej symulacji jak kształtował się frank przed zawarciem umowy i jaka będzie ich sytuacja gdy kurs franka wzrośnie.

Powódka zdecydowali się na kredyt u pozwanego. Złożyła wniosek o kredyt powiązany z frankiem, ponieważ jego rata była niższa niż w kredyту w złotych. Powódka wniosła o udzielenie kredytu w kwocie 103.443,28 franków szwajcarskich, z przeznaczeniem na spłatę kredytu mieszkaniowego zaciągniętego w Banku (...) S.A.

Powódka uzyskała pozytywną decyzję kredytową, w związku z czym w dniu 25 kwietnia 2008r. doszło do podpisania przez ją i przedstawicieli pozwanego umowy kredytu nr (...) o kredyt mieszkaniowy N.- H. przeznaczony na zakup lub zmianę nieruchomości na rynku wtórnym.

Przed podpisaniem umowy powódka jedynie ją przejrzała, zwracając uwagę na najważniejsze dla niej informacje tj. jaka wysokość kredytu i ile lat będzie spłacać kredyt. Postanowienia umowy nie były z nią omawiane. Umowa została sporządzona przy wykorzystaniu stosowanego przez Bank wzoru, którego zapisy nie podlegały negocjacom.

Powódka nie negocjowała kursu, po którym nastąpi wypłata kredytu w złotych i nie był jej on znany.

/ dowody: wniosek kredytowy (k. 166-167), przesłuchanie świadka A. K. na rozprawie dnia 19 października 2023r. (k. 323-324), przesłuchanie świadka M. K. (1) na rozprawie dnia 27 kwietnia 2023r. (k. 396-397), przesłuchanie świadka M. K. (2) na rozprawie dnia 27 kwietnia 2023r. (k. 398), przesłuchanie powódki na rozprawie na rozprawie dnia 21 lutego 2023r. (k. 382-383) i na rozprawie dnia 5 grudnia 2023r. (k. 447-448)/

Umowa o kredyt została podzielona na dwie części tj. część szczególną umowy ((...)) oraz część ogólną umowy ((...)). Integralną część umowy o kredyt stanowiły „ogólne warunki udzielenia przez (...) Bank S.A. kredytu mieszkaniowego N. H. (OWU).

Umowa kredytu i załączniki do niej zawierały m.in. następujące postanowienia:

Bank udziela Kredytobiorcy na warunkach określonych w umowie oraz Regulaminie kredytowania osób fizycznych w N. Bank (...) .A kredytu w wysokości 103.443,2 CHF, a Kredytobiorca zobowiązuje się do wykorzystania i zwrotu kredytu wraz z odsetkami zgodnie z warunkami niniejszej umowy. Kredyt przeznaczony był na refinansowanie kredytu w Banku (...) (125.000 zł tj. 61,163,58 CHF) oraz na cel dowolny (85.147,09 zł tj. 42.279,70 CHF).

Kredyt został udzielony w złotych polskich stanowiących równowartość kwoty 103.443,28 CHF. Dla kredytu denominowanego w walucie obcej kwota kredytu w złotych jest określana poprzez przeliczanie na złote kwoty wyrażonej w walucie denominacji, według kursu kupna tej waluty według tabeli kursów banku z dnia uruchomienia środków.

Kredyt zostaje udzielony na okres od 25 kwietnia 2008r. r. do 11 kwietnia 2038 r.- tj. 335 miesięcy (§ 1 umowy).

Oprocentowanie kredytu w dniu zawarcia umowy wyniosło 5,07167 % p.a. jako suma stawki referencyjnej (...) obowiązującej w dniu poprzedzającym dzień zawarcia umowy o kredyt oraz marży baku ustalonej w wysokości 2,23% (§ 4).

Zabezpieczeniem kredytu jest: hipoteka kaucyjna do kwoty 321.300,00 zł ustanowiona na własnościowym spółdzielczym prawie do lokalu mieszkalnego położonego w P. na ul. (...), cesja na rzecz banku praw z umów ubezpieczenia nieruchomości i innych zdarzeń losowych, potwierdzona przez ubezpieczyciela oraz ubezpieczenie kredytu od ryzyka związanego z niskim wkładem własnym w (...) S.A. (§ 3).

Splata zadłużenia następuję zgodnie z harmonogramem spłat doręczonym kredytobiorcy. Splata kapitału następuję w 335 ratach kapitałowo- odsetkowych (§ 5).

/ dowód: umowa o kredyt mieszkaniowy z dnia 25 kwietnia 2008r. (k. 159-165)/

Wypłata kredytu nastąpiła w następujący sposób:

1. w dniu 21 maja 2008r. została wypłacona kwota 61.163,58 CHF tj. kwota 125.000 zł, która została przelana na rachunek Banku (...) zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy;
2. w dniu 7 lipca 2008r. kredytobiorcy została przelana kwota 42.287,70 CHF tj. 85.147,09 zł.

W dniu 12 lipca 2013r. strony zawarły porozumienie zgodnie z którym, w odniesieniu do kredytu denominowanego do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłat rat kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w tej walucie, dokonywać spłaty całości lub części kredytu poza terminem określonym w umowie i nie będzie się to wiązać z żadnymi dodatkowymi kosztami.

/ dowód: porozumienie do umowy kredytu (k. 51)/

Z dniem 31 października 2014r. (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w G. połączył się z (...) Bankiem (...) S.A. w trybie 492§ 1 pkt 1 ustawy z dnia 15 września 2020 r.- Kodeks Spółek handlowych tj. przez przeniesienie całego majątku (wszystkich aktywów, kapitału własnej i zobowiązań) spółki przejmowanej na rzecz spółki przejmującej. Wskutek połączenia spółka przejmująca- (...)jako następcą prawny (...) Bank (...) S.A. wstąpił we wszystkie prawa i obowiązki wynikające z umów zawartych dotychczas przez spółkę przejmowaną.

Pismem z 20 lutego 2020r. powódka skierowała do pozwanego reklamację, w której podniosła, że umowa kredytu zawiera klauzule abuzywne skutkujące nieważnością umowy. Pismem z 23 marca 2020r. pozwany twierdził, że umowa jest ważna.

/ dowody: reklamacja powódki (k. 65-67), odpowiedź pozwanego (k. 67-70)/

Powódka w chwili obecnej jest po rozwodzie, mieszka w G., a mieszkanie w P. wynajmuje. W mieszkaniu w P. nigdy nie była prowadzona działalność gospodarcza. Powódka nadal spłaca zaciągnięty kredyt. Rata kredytu na dzień zawarcia umowy w 2008r. wynosiła około 720 zł, a obecnie wynosi 1.800 zł miesięcznie.

/ dowód: przesłuchanie powódki na rozprawie dnia 5 grudnia 2023r. (k. 347-349)/

Podstawą dla powyższych ustaleń była następująca ocena zgromadzonego materiału:

Niektóre fakty zostały przez strony przyznane wprost albo pośrednio i te Sąd przyjął bez dowodów (art. 229 k.p.c. i 230 k.p.c.).

Część ustaleń Sąd poczynił w oparciu o dokumenty prywatne, które zostały złożone przez pozwanego w kserokopiach. Złożenie tych kserokopii stanowiło w istocie zgłoszenie twierdzeń o istnieniu dokumentów o wynikającej z kopii formie i treści. Niedoniesienie się strony powodowej do kserokopii złożonej przez pozwanego stanowiło nie wypowiedzenie

się co do jego twierdzeń o istnieniu dokumentów o wynikającej z kopii formie i treści, które pozwalało uznać je za przyznane, gdyż pozostawały w zgodzie z wynikami rozprawy (art. 230 k.p.c.). Dawało to możliwość przeprowadzenia dowodów z dokumentów, których istnienie, treść i forma zostały przyjęte bez dowodów, tak jakby zostały one złożone w oryginałach.

Dokumenty prywatne, na podstawie których Sąd dokonał ustaleń, nie budziły wątpliwości co do swojej prawdziwości, jak też nie były przez strony podważane pod jakimkolwiek względem. Dlatego Sąd uznał je za w pełni godne zaufania. Pozostałe dokumenty nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zeznania świadków M. K. (2), M. K. (1) i A. K. miały niewielkie znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Nie pamiętali oni większości istotnych w sprawie okoliczności. Zeznania, dotyczące stosowanych u pozwanego procedur, nie miały wartości, gdyż nie mogły stanowić wiarygodnego potwierdzenia tego, że to, co świadkowie zapamiętali z tych procedur (zmiennych w czasie) obowiązywało także w czasie rozmów z powodami. Zeznania świadków w części, w jakiej dotyczyły wyjaśnień, jakich standardowo udzielał klientom Banku odnośnie do kredytów denominowanych, były nieprzydatne, gdyż nie mogły stanowić wiarygodnego potwierdzenia, że tak było również w przypadku powódki. Sami zresztą świadkowie przyznali, że z uwagi na upływ czasu nie pamiętają szczegółów umów kredytów hipotecznych. Nie pamiętają czy w każdym przypadku przedstawiali klientowi symulację kredytu złotówkowego i frankowego. Mając na uwadze powyższe, Sąd uznał zeznania świadków za wiarygodne tylko w zakresie przekazania powodom tych informacji, których otrzymanie oni potwierdzili. Zeznania te stanowiły również wiarygodne potwierdzenie, że wzór umowy i kurs franka szwajcarskiego do wypłaty kredytu nie podlegały negocjacom. W tej części zeznania te były zgodne z zeznaniami powódki i nie budziły wątpliwości.

W niniejszej sprawie, z oczywistych względów, znaczenie dla jej rozstrzygnięcia mogły mieć jedynie zeznania powódki i dlatego Sąd dowód z przesłuchania stron ograniczył tylko do nich. Strona jest osobą najbardziej zainteresowana wynikiem sprawy, skutkiem czego dowód z jej zeznań jest bardzo niepewnym źródłem poznania prawdy. Ponadto w chwili składania przez powódkę zeznań minęło ponad kilkanaście lat od zawarcia umowy kredytu, co nie mogło nie mieć negatywnego wpływu na jej pamięć i to niezależnie od tego, że okoliczności zawarcia umów, jako dotyczące bardzo istotnej dla nich kwestii życiowej, mogły się im mocno wryć w pamięć. Przemawiało to za podejściem do tych zeznań z ograniczonym zaufaniem. Taka ich ostrożna ocena prowadziła do wniosku, że są wiarygodne. W sposobie składania sprawiały wrażenie spontanicznych i szczerych. Powódka szczerze przyznała, że wielu okoliczności nie pamięta. Niska szczegółowość jej zeznań była adekwatna do czasu, jaki upłynął od opisywanych wydarzeń. Jednocześnie w swojej treści zeznania te nie zawierały nielogiczności, a także pozostawały w zgodzie z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego a przede wszystkim nie były sprzeczne z żadnymi wiarygodnymi dowodami.

Na podstawie art. 235² § 1 pkt. 2 i 5 k.p.c. Sąd pominął dowodów z opinii biegłego z dziedziny bankowości, finansów i rachunkowości, o którego przeprowadzenie wnioskował pozwany. W świetle okoliczności sprawy i przy uwzględnieniu żądania powódki dowód ten nie miał żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy i przyczyniłby się tylko do przedłużenia postępowania w sprawie. Podkreślić przy tym należy, że ocena ważności umowy kredytowej zawartej przez strony, jako przesłanki zasądzenia kwot dochodzonych pozwem, należy do sądu orzekającego w niniejszej sprawie; sąd nie może wyręczać się opinią biegłego. Z kolei roszczenia pieniężne dochodzone w pozwie zostały wykazane przy pomocy dokumentów wystawionych przez bank, których autentyczności powodowie nie kwestionowali. Powoływanie biegłego dla wyliczenia tych roszczeń było więc całkowicie zbędne.

Sąd zważył, co następuje:

Powódka ostatecznie wniosła o zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 45.789,25 zł oraz 26.472,65 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 24 marca 2020r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej w okresie od dnia 11 sierpnia 2020r. do dnia 10 stycznia 2020r. bez podstawy prawnej z uwagi na uznanie, że umowa o kredyt hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 25 kwietnia 2008r. jest nieważna oraz ustalenie, że zawarta w dniu 25 kwietnia 2008r. umowa o kredyt hipoteczny nr (...) jest nieważna.

Zgodnie z art. 189 k.p.c., powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny jest to interes dotyczący szeroko rozumianych praw i stosunków prawnych powoda i występuje wówczas, gdy z jego strony istnieje obiektywna potrzeba ochrony prawnej, np. gdy powstała sytuacja grożąca naruszeniem prawa lub stosunku prawnego albo pozbawieniem go ochrony prawnej albo też zaistniała wątpliwość co do jego istnienia, a jednocześnie nie ma innych środków ochrony prawnej lub są one nieadekwatne do istniejącej obiektywnie potrzeby tej ochrony. Jak podkreśla się w orzecznictwie, ocena istnienia interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa wytoczonego w oparciu o art. 189 k.p.c., a jednym z tych kryteriów jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda obecnie i w przyszłości. O występowaniu interesu prawnego w uzyskaniu wyroku ustalającego świadczy możliwość stanowczego zakończenia tym wyrokiem sporu obecnie występującego, jak i sporów, które mogą z kwestionowanego stosunku prawnego wystąpić w przyszłości. Natomiast przeciwko istnieniu interesu prawnego przemawia możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa (por. z wielu wyroków Sądu Najwyższego z 19 lutego 2002 r., IV CKN 769/00, OSNC 2003/1/13, z 30 listopada 2005 r. III CK 277/05, z 29 marca 2012 r. I CSK 325/11, z 15 maja 2013 r. III CSK 254/12, z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14, nie publ.).

Między stronami powstał spór co do ważności zawartej przez nie umowy kredytu. Na dzień wniesienia pozwu umowa była przez powódkę jeszcze wykonywana i według jej treści miała być wykonywana do kwietnia 2032 r.

Przechodząc do oceny ważności umowy, w pierwszej kolejności należy wskazać, że przedmiotowa umowa kredytu miała charakter umowy kredytu denominowanego do waluty obcej. Tego rodzaju umowa wykształciła się w obrocie jako podtyp umowy kredytu. Charakteryzuje się ona tym, że kwota kredytu zostaje wyrażona w walucie obcej i poddana oprocentowaniu właściwemu dla tej waluty, ale jest wypłacana kredytobiorcy w złotych po przeliczeniu według zasad przewidzianych w umowie; raty kredytu również są wyrażone w walucie, ale są spłacane w złotych według kursu ustalane na zasadach przewidzianych w umowie.

Zastosowanie konstrukcji denominacji kredytu do waluty obcej nie narusza istoty umowy kredytu wyrażonej w art. 69 ust. 1 prawa bankowego, która polega na tym, że bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie oraz zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z 25 marca 2011 r., IV CSK 377/10, z 29 kwietnia 2015 r., V CSK 445/14, z 18 maja 2016 r., V CSK 88/16, nie publ.). Jednak w okolicznościach sprawy nie przesądzało to o ważności przedmiotowej umowy kredytu.

Stosownie do art. 353¹ k.c., strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współżycia społecznego. Jak z tego wynika, artykuł 353¹ k.c., wyrażający zasadę wolności (swobody) umów, wyznacza trzy granice tej wolności, którymi są: natura stosunku, ustawa i zasady współżycia społecznego. Natura umowy gospodarczej i generowanego przez nią stosunku sprowadza się generalnie do tego, że wyraża ona i pozwala realizować interes każdej ze stron, ponieważ zaś interesy te bywają przeciwstawne, istotą umowy stanowi uzgodnienie woli stron, wyrażającej ich interesy. Zgoda obydwu stron jest oczywistym wymogiem tak przy zawarciu umowy, jak i przy zmianach jej treści (por. uchwałę składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91, OSNC 1992/1/1). Osiągnięcie przez strony porozumienia co do wszystkich ważnych dla nich kwestii decydujących o kształcie ich zobowiązań jest więc istotą umowy, a nieuzasadniona możliwość jednostronnego i swobodnego kształtowania przez jedną stronę zobowiązania własnego i drugiej strony, tej istoty podważeniem.

Sprzeczne z naturą umowy dwustronnie zobowiązującej zawieranej w obrocie gospodarczym, jest także jej ukształtowanie, że jedna strona ma nieuzasadnioną swobodę w określeniu zobowiązania zarówno swojego, jak i drugiej strony. Dlatego, przyznanie jednej stronie umowy takiego prawa musi być uzasadnione i mieć jasne granice, wynikające z tego uzasadnienia. W przypadku umowy długoterminowego kredytu, sprzeczne z jej naturą są także

postanowienia, które pozwalają bankowi na jednostronne i dowolne określanie rozmiaru własnego zobowiązania do wypłaty kwoty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy do spłaty kredytu.

W przypadku umowy kredytu denominowanego do waluty obcej, jako równoznaczne z postanowieniami wprost pozwalającymi bankowi na samodzielne określenie zobowiązania własnego - w zakresie wypłaty kredytu i zobowiązania konsumenta - w zakresie spłaty kredytu, należy ocenić takie, które przyznają mu prawo do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty w dniu wypłaty kredytu i w dniach płatności rat. Faktyczny rozmiar zobowiązania banku do wypłaty kwoty kredytu wyznacza bowiem nie tyle wysokość kwoty kredytu w walucie, co jej równowartość w złotych. Podobnie, faktyczny rozmiar zobowiązania kredytobiorcy do zwrotu kwoty kredytu wyznacza nie wysokość rat kredytu w walucie, ale ich równowartość w złotych. Zatem przyznanie bankowi w umowie kredytu denominowanego prawa do jednostronnego i swobodnego określenia kursu waluty w dniu (dniach) jego wypłaty i w dniu płatności rat prowadzi do jednostronnego i swobodnego ustalenia przez ten bank, zarówno kwoty kredytu podlegającej wypłacie, jak i wysokości świadczeń stanowiących realizację zobowiązania kredytobiorcy do zwrotu kapitału z oprocentowaniem, czyli głównych elementów wyznaczających zakres zobowiązań stron umowy. Takie postanowienia stanowią przekroczenie granic swobody stron w kształtowaniu umowy kredytu denominowanego do waluty obcej.

Powyższe uwagi prowadzą do wniosku, że jeśli w świetle treści umowy długoterminowego kredytu denominowanego do waluty obcej żadne szczególne okoliczności nie uzasadniają prawa banku do swobodnego określenia kursu waluty dla celów wypłaty kwoty (transz) kredytu i spłaty jego rat, aby umowa ta została ukształtowana w zgodzie z naturą stosunku prawnego, jaki ma kreować, musi przewidywać taki sposób ustalenia kursu waluty dla celu wypłaty kredytu i określenia wysokości rat, który nie będzie miał cech jednostronności i dowolności, a więc będzie niezależny od decyzji banku i obiektywnie weryfikowalny. Przedmiotowa umowa kredytu nie spełnia tych warunków.

Ani sama umowa kredytu łącząca strony, ani regulamin nie definiowały bliżej, czym są kursy kupna i sprzedaży obowiązujące w Banku, w jaki sposób są ustalane i ujawniane kredytobiorcy. Zatem umowa w żaden sposób nie ograniczała swobody Banku w określaniu kursów kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego na potrzeby umowy. Mógł on nawet wyznaczać dowolny kurs tylko dla umów kredytu denominowanego lub niektórych z nich (np. z określonego roku lub dla określonego przedziału kwotowego). Oznacza to, że w świetle umowy Bank miał pełną swobodę w określeniu wysokości kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu oraz rat kredytu z waluty na złote. Jedyne realne ograniczenia tej swobody wynikały z jego funkcjonowania w określonym otoczeniu rynkowym, jednak te są dla oceny zgodności umowy z prawem irrelevantne. Jednocześnie z treści umowy nie wynikało żadne uzasadnienie dla przyjęcia takiego rozwiązania. Dodać można, że również w toku procesu pozwany żadnego przekonującego uzasadnienia w tym przedmiocie nie przedstawił.

Podsumowując, postanowienia przedmiotowej umowy pozostawiały Bankowi pełną i nieuzasadnioną swobodę w jednostronnym określeniu kursu, po którym nastąpi przeliczenie kwoty kredytu z waluty kredytu na złote. Tym samym postanowienia te dawały Bankowi nieuzasadnioną swobodę w jednostronnym określaniu rzeczywistego rozmiaru zobowiązania własnego w zakresie wypłaty kredytu i zobowiązania kredytobiorcy w zakresie spłaty rat kredytu. To zaś sprawiało, że treść ukształtowanego w ten sposób stosunku prawnego kredytu była sprzeczna z właściwością (naturą) tego stosunku, co powodowało, że umowa była sprzeczna z prawem w rozumieniu art. 58 § 1 k.c., a zatem była bezwzględnie nieważna (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2011 r., III CZP 119/10, OSNC 2011/9/95).

Z tych przyczyn klauzule denominacyjną i tabel kursowych Sąd uznał za niedozwolone postanowienia umowne, o których mowa w art. 385¹ § 1 k.c.

Art. 385¹ § 1 k.c. wprowadza sankcję niezwiązania konsumenta niedozwolonymi postanowieniami umownymi. W okolicznościach sprawy prowadziło to do nieważności przedmiotowej umowy kredytowej.

Brak związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym oznacza, że nie wywołuje ono żadnych skutków prawnych od samego początku i z mocy samego prawa, co sąd ma obowiązek wziąć pod uwagę z urzędu.

Konsument może następnie udzielić świadomej i wolnej zgody na to postanowienie i w ten sposób przywrócić mu skuteczność z mocą wsteczną albo podjąć decyzję przeciwną (odmówić zgody), co spowoduje trwałą bezskuteczność (nieważność) niedozwolonego postanowienia. Jeżeli umowa bez klauzuli abuzywnej nie może wiązać stron, dzieli los klauzuli. W sytuacji, w której klauzula abuzywna stała się definitywnie bezskuteczna (nieważna) wskutek odmowy jej potwierdzenia przez konsumenta, o obowiązywaniu umowy decyduje to, czy weszła w jej miejsce jakaś regulacja zastępcza. To zaś zależy od tego, czy całkowita i trwała bezskuteczność (nieważność) umowy naraża konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje, czemu może on wiążąco zaprzeczyć, sprzeciwiając się utrzymaniu umowy (por. uchwałę 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56 i powołane tam orzecznictwo (...)).

Funkcjonowanie umowy kredytu bez postanowień uznanych za niedozwolone (abuzywne) nie było możliwe.

Klauzula denominacyjna decydowała o istocie przedmiotowych umów. Jej eliminacja była niemożliwa bez zmiany ich charakteru. Usunięcie klauzuli denominacyjnej doprowadziłoby do zaniknięcia ryzyka kursowego, które bezpośrednio wynika z denominacji kredytu do waluty (por. wyrok (...) z 14 marca 2019 r., C-118/17, Z. D. v. E. Bank H. Z., pkt 48 i 52). Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego tak dla umowy kredytu denominowanego, jak i indeksowanego do waluty obcej i uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, iż należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016/11/134 i z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, nie publ., z dnia 13 maja 2022 r., (...) 405/22, nie publ.).

Wyłączenie z umowy klauzuli denominacyjnej powodowałaby również niemożność spłaty kredytu w złotych, co przewidywała umowa.

W konsekwencji powyższych uwag należało uznać, że wyeliminowanie z przedmiotowej umowy kredytu niedozwolonych postanowień umownych prowadzi do jej nieważności.

Podsumowując całość dotychczasowych rozważań, Sąd uznał, że przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna na podstawie art. 58 § 1 k.c. z powodu sprzeczności z art. 353¹ k.c. Sąd doszedł też do przekonania, że nawet gdyby umowę uznać za ważną z punktu widzenia art. 58 k.c., to i tak do jej nieważności prowadzi wyeliminowanie z niej niedozwolonych postanowień umownych, gdyż w ten sposób zostaje ona pozbawiona elementów decydujących o istocie umowy, której zawarcie było wolą stron.

Z uwagi na powyższe, Sąd w punkcie pierwszym wyroku ustalił, że umowa kredytu mieszkaniowego N.-H. nr (...) , zawarta 25 kwietnia 2008 r. między powódką A. J. (1) (uprzednio N.), a poprzednikiem prawnym pozwanego (...) Bankiem (...) Spółką Akcyjną z siedzibą w W. ((...) Bank (...) SA), jest nieważna.

W związku z powyższym należało rozważyć konsekwencje bezwzględnej nieważności umowy, która była pierwszoplanową podstawą rozstrzygnięcia.

Zgodnie z art. 405 k.c., kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Z kolei art. 410 § 1 k.c. stanowi, że powyższy przepis stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego. Stosownie zaś do art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia.

Świadczenie spełnione w wykonaniu nieważnej czynności prawnej jest objęte ostatnią z wymienionych w art. 410 § 2 k.c. kondycji - czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (*condictio sine causa*). W przypadku nieważności umowy kredytu kredytobiorcy i kredytodawcy

przysługują odrębne roszczenia o zwrot świadczeń pieniężnych spełnionych w jej wykonaniu (por. wyżej już powołana uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21).

Przy czym pozwany w trakcie procesu zgłosił zarzut zatrzymania, w ocenie tut. Sądu zarzut ten zasługiwał na uwzględnienie.

Zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego okazał się zasadny.

Podniesienie tego zarzutu co do zasady było możliwe w oparciu o art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c., ponieważ umowa kredytu jest umową wzajemną w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku, sygn. akt III CZP 11/20) gdyż istota tej umowy sprowadza się do oddania przez bank środków pieniężnych do dyspozycji kredytobiorcy w zamian za świadczenie wzajemne w postaci zapłaty odsetek. Oba te świadczenia są zatem ekwiwalentne.

Zdaniem Sądu Najwyższego kredytodawca może zastosować zarzut zatrzymania, aby uniknąć zagrożenia dot. niewypłacalności kredytobiorcy (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku, sygn. akt III CZP 11/20). Sąd Najwyższy uznał również w innej sprawie, że umowa o kredyt bankowy jest umową wzajemną (Postanowienie SN w składzie 7 sędziów z 6.10.2023 roku, sygn. akt III CZP 126/22).

Zarzut zatrzymania został oparty na materialnoprawnym oświadczeniu o skorzystaniu z prawa zatrzymania, które zostało złożone przez pełnomocnika pozwanego posiadającego umocowanie do składania stosownych oświadczeń materialnoprawnych. Oświadczenie to dotarło do wiadomości kredytobiorcy (art. 61 § 1 k.c.). Oświadczenie o skorzystaniu z prawa potrącenia nie wymaga zachowania szczególnej formy. Oświadczenie to było stanowcze i jednoznaczne oraz obejmowało roszczenie pozwanego wobec strony powodowej o zwrot równowartości kwoty kapitału kredytu udostępnionego kredytobiorcy. Fakt, że pozwanemu na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. przysługuje to roszczenie nie budził wątpliwości i wynikał z przeprowadzonych dowodów, w tym w szczególności z umowy kredytu i zaświadczeń banku wskazujących na udostępnienie kapitału kredytu kredytobiorcy. Oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania nie było złożone z zastrzeżeniem warunku w rozumieniu art. 89 k.c. (czym innym jest natomiast ewentualny zarzut potrącenia). Przepisy art. 496 k.c. i art. 497 k.c. nie wymagają, aby roszczenie objęte prawem zatrzymania było wymagalne (inaczej niż w przypadku potrącenia - art. 498 § 1 k.c.), co jest logiczne, skoro zatrzymanie nie służy dochodzeniu ani realizacji roszczenia. Ponadto roszczenie pozwanego banku o zwrot równowartości kapitału kredytu nie było przedawnione w chwili składania oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania, ponieważ od chwili doręczenia pozwanemu pierwszego pisma, w którym strona powodowa powołała się na zawarte w umowie niedozwolone postanowienia umowne i wynikającą stąd nieważność umowy kredytu, nie upłynęły jeszcze 3 lata (art. 118 k.c.).

Sąd nie dopatrył się także przyczyn uzasadniających uznanie skorzystania z prawa zatrzymania za nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.), w tym w szczególności z tej przyczyny, że pozwany mógłby złożyć dalej idące oświadczenie o potrąceniu - sam fakt, że pozwany mógłby złożyć oświadczenie o potrąceniu (po uprzednim wezwaniu kredytobiorcy do zapłaty) nie stanowi wystarczającego argumentu pozwalającego na uznanie oświadczenia o skorzystaniu z prawa zatrzymania za nadużycie prawa podmiotowego.

Podsumowując, oświadczenie o skorzystaniu z prawa zatrzymania okazało się skuteczne, podobnie jak oparty na nim zarzut zatrzymania. Zarzut ten nie był spóźniony, skoro żaden przepis proceduralny nie zakreśla terminu na jego zgłoszenie (jak np. art. 203¹ § 2 k.p.c. co do zarzutu potrącenia). Złożenie zarzutu zatrzymania w sposób ewentualny jest dopuszczalne, podobnie jak zgłoszenie ewentualnego zarzutu potrącenia.

Skuteczne podniesienie przez pozwanego zarzutu zatrzymania skutkowało zawarciem w wyroku zastrzeżenia, że spełnienie świadczenia przez pozwanego powinno nastąpić za jednoczesnym zaofirowaniem przez stronę powodową pozwanemu kwoty stanowiącej równowartość niespłaconego kapitału kredytu w kwocie 219.147,09 zł.

W związku z powyższym, Sąd w punkcie drugim wyroku zasądził od pozwanego (...) Banku (...) Spółki Akcyjnej na rzecz powódki A. J. (1) kwotę 45 789,25 (czterdzieści pięć tysięcy siedemset osiemdziesiąt dziewięć złotych i 25/100) zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 24 marca 2020 r. do dnia 5 grudnia 2023 r. oraz kwotę 26 472,65 (dwadzieścia sześć tysięcy czterysta siedemdziesiąt dwa i 65/100) CHF (franków szwajcarskich z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwot :

c) 5 214,95 CHF od dnia 24 marca 2020 r. do dnia 5 grudnia 2023 r.,

d) 21 257,70 CHF od dnia 14 grudnia 2022 r. do dnia 5 grudnia 2023 r.;

za jednoczesną zapłatą przez powódkę na rzecz pozwanego 210 147,09 (dwieście dziesięć tysięcy sto czterdzieści siedem złotych i 09/100) zł.

Jednocześnie w punkcie trzecim wyroku Sąd oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął w punkcie 4 wyroku na podstawie art. 98 k.p.c.

Powódka wygrała powództwo w większym zakresie, co uzasadniało obciążenia pozwanego całością poniesionych przez nich kosztów.

Zgodnie z przedłożonym przez pełnomocnika powódki spisem kosztów (k.386) na koszty procesu poniesione przez powódkę składały się : opłata od pozwu-1.000 zł, opłata skarbową od pełnomocnictwa-17zł, koszty zastępstwa procesowego -10.800 zł, koszty dojazdów pełnomocnika na rozprawę- 804,04 zł, koszty opłaty za autostradę- 32.40 zł, łącznie 12.653,44 zł.

Zdaniem Sądu spis kosztów przedstawionych przez pełnomocnika powódki był rzetelny, a koszty w nim przedstawione były uzasadnione i jako takie zasługiwały na uwzględnienie.

W związku z powyższym, Sąd w punkcie czwartym wyroku kosztami procesu obciążył pozwanego i z tego tytułu zasądził od niego na rzecz powódki jako zwrot kosztów procesu kwotę 12 653,44 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego wyroku do dnia zapłaty.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie wyżej powołanych przepisów prawa, orzeczono jak w sentencji wyroku.

Jolanta Czajka-Bałon